

Радмила Р. Сузић
<https://orcid.org/0000-0003-1146-0304>
Универзитет Сингидунум
Пословни факултет
Одсек за англистику

УДК 811.111:37.091.212-053.8
DOI [10.46793/Uzdanica23.1.009S](https://doi.org/10.46793/Uzdanica23.1.009S)
Оригинални научни рад
Примљен: 20. март 2026.
Прихваћен: 24. април 2026.

САМОПОУЗДАЊЕ И ПЕРЦИПИРАНА КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНЦИЈА КАО ПРЕДИКТОРИ СПРЕМНОСТИ ЗА КОМУНИКАЦИЈУ КОД ОДРАСЛИХ УЧЕНИКА ЕНГЛЕСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Айспиракћ: У оквиру овог рада истражује се улога самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције као кључних афективних фактора који утичу на спремност за комуникацију на енглеском језику код одраслих ученика. Истраживање је спроведено на узорку од 96 одраслих ученика приватних школа страних језика у Србији, коришћењем наменски креираног упитника за мерење самопоуздања, перципиране комуникативне компетенције и спремности за комуникацију. Статистичка анализа показала је значајне позитивне корелације између све три варијабле. Резултати указују на то да је самопоуздање снажан предиктор спремности за комуникацију, објашњавајући 37% њене варијансе ($\beta = .61$; $p < .001$). Такође је утврђено да је перципирана комуникативна компетенција снажно повезана и са самопоуздањем и са спремношћу за комуникацију, што указује на то да перцепција сопствених комуникативних способности има важну улогу у спремности ученика да започну интеракцију. Резултати сугеришу да су одрасли ученици који себе доживљавају као способне и самоуверене склонији преузимању комуникативног ризика и активнијем укључивању у комуникацију.

Кључне речи: самопоуздање, спремност за комуникацију, одрасли ученици, перципирана комуникативна компетенција, енглески језик.

1. УВОД

За разлику од деце или адолесцената, одрасли ученици страног језика често испољавају виши ниво страха од негативне друштвене евалуације (Девеле 2020). У том контексту, централно место заузима концепт спремности за комуникацију (енгл. *Willingness to Communicate* – *WTC*), који се дефинише као вероватноћа да ће ученик иницирати интеракцију на циљном језику у тренутку када му је она доступна (Мекинтајер и др. 1998); то се често сматра

кључним тренутком у учењу језика, јер се односи на примену језичког знања у стварној комуникацији.

Досадашња истраживања указују на то да на ову појаву пресудно утичу две психолошке варијабле: самопоуздање и перципирана комуникативна компетенција (енгл. *Perceived Communicative Competence* – *РСС*). Ови фактори не само да обликују комуникативно понашање ученика, већ служе и као медијатори у преузимању комуникативног ризика (Мекинтајер, Чарос 1996; Мерсер 2011). Испитивање ових фактора посебно је значајно у популацији одраслих ученика, чији је процес учења често оптерећен специфичним претходним искуствима и формираним системима уверења. За разлику од млађих ученика, одрасли неретко са собом носе негативна уверења о сопственим когнитивним капацитетима, што може резултирати повишеним прагом инхибиције и смањеном спремношћу за језичку продукцију (Дерњеи 2005).

Упркос све већем броју истраживања која се баве афективним факторима, релација између самопоуздања, перципиране комуникативне компетенције и спремности за комуникацију остаје недовољно истражена у специфичном контексту одраслих ученика. Сходно томе, циљ овог истраживања је да испита улогу самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције као предиктора спремности за комуникацију на енглеском језику код одрасле популације. Применом корелационе и регресионе анализе, рад тежи да прецизира удео ових варијабли у објашњењу варијансе спремности за комуникацију, чиме се отвара простор за унапређење андрагошких приступа у настави страних језика.

2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

2.1. САМОПОУЗДАЊЕ У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Самопоуздање представља значајан афективни фактор који директно утиче на успех у учењу страног језика. У истраживањима из области усвајања страних језика (енгл. *Second Language Acquisition*), овај конструкт се у великој мери ослања на теорију самоефикасности (енгл. *self-efficacy*) Алберта Бандуре, која се односи на уверење појединца у сопствене способности да успешно изврши одређене задатке (Бандура 1997). У контексту учења језика, самопоуздање се односи на когнитивну процену ученика у своје способности да користи циљни језик у различитим ситуацијама, што представља један од основних предуслова за сваку свесну комуникативну активност (Дерњеи 2005; Мерсер 2011).

Резултати емпиријских истраживања указују на то да ученици са високим нивом самопоуздања испољавају већу мотивацију, истрајност и когни-

тивно ангажовање (Бонг 2002; Пахарес, Милер 1994). Високо самопоуздање делује као заштитни фактор који умањује комуникативну анксиозност, омогућавајући ученику да преузме когнитивни и социјални ризик неопходан за спонтану употребу језика. Ове карактеристике повезане су са већом спремношћу ученика да се упусте у решавање сложенијих задатака и да активније учествују у говорној интеракцији, чиме се директно поспешује њихово академско постигнуће (Мекинтајер, Дусет 2010).

У оквиру афективне сфере, значајну улогу има и Хипотеза афективног филтера (Крашен 1982), према којој емоционална стања делују као регулатор обраде језичког инпута (енгл. *input*). Низак ниво самопоуздања доприноси формирању „високог” афективног филтера, што отежава усвајање језика и ограничава његову употребу у комуникацији. Код одраслих ученика, овај филтер је често појачан свешћу о сопственом друштвеном статусу, где страх да ће се на неадекватан начин изразити на страном језику ствара менталну блокаду. Овај страх може се додатно објаснити кроз социолингвистички концепт „образа” (енгл. *face*), који се односи на слику о себи коју појединац настоји да одржи у интеракцији са другима, односно на доживљај сопственог достојанства, угледа и прихваћености у друштвеном контексту (Гофман 1967). Концепт је даље развијен у оквиру теорије учтивости Брауна и Левинсона (Браун, Левинсон 1987), који разликују две димензије: потребу за друштвеном прихваћеношћу и одобравањем од стране других (енгл. *positive face*) и потребу за аутономијом и слободом деловања (енгл. *negative face*). У том контексту, страх од губљења образа (енгл. *fear of losing face*) односи се на страх од угрожавања сопственог друштвеног угледа, било кроз негативну евалуацију од стране других или кроз нарушавање осећаја личне аутономије и контроле у комуникацији. У процесу учења страног језика, овај страх може имати значајан инхибиторни ефекат, посебно код одраслих ученика, који су често осетљивији на процену окружења и очување сопственог друштвеног идентитета.

Овај социопсихолошки аспект страха додатно објашњава механизме који доводе до формирања „високог” афективног филтера код одраслих ученика. Насупрот томе, „низак” афективни филтер доприноси снижавању прага страха, што ученику омогућава да се слободније и сигурније изражава у аутентичним комуникативним ситуацијама. У таквом стању, фокус ученика се помера са сопствене несигурности на саму сврху поруке, чиме самопоуздање постаје катализатор за прелазак из пасивног знања у активну употребу језика (Грегерсен, Мекинтајер 2014).

Савремена истраживања указују на то да самопоуздање у учењу страног језика није искључиво стабилна особина, већ динамичка категорија која варира у зависности од искуства, контекста и интеракције у учионици (Мерсер, Дерњеи 2020).

2.2. ПЕРЦИПИРАНА КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Перципирана комуникативна компетенција (енгл. *Perceived Communicative Competence* – *PCC*) означава субјективну процену појединца о сопственој способности за ефективну размену информација на страном језику (Мекинтајер, Чарос 1996). У литератури се јасно разликује објективна лингвистичка компетенција и *PCC*, при чему истраживања указују на то да је учеников доживљај сопствених вештина често снажнији предиктор понашања од стварног нивоа знања (Мекинтајер и др. 1998).

У теоријском смислу, перципирана комуникативна компетенција делује као кључни медијатор који повезује опште самопоуздање са конкретном намером за комуникацију. Ученици који себе доживљавају као компетентне чешће иницирају интеракцију и активније користе циљни језик (Мерсер 2011). Код одраслих ученика *PCC* има посебан значај, будући да су често оптерећени потребом за очувањем професионалног идентитета и ауторитета. У том контексту, позитивна перцепција сопствене компетенције може деловати као психолошки механизам заштите од страха од грешке и негативне друштвене евалуације. Овакав механизам заштите је изузетно важан имајући у виду резултате до којих су дошли Хорвиц и сарадници (1986), према којима анксиозност која се јавља при учењу страног језика може довести до тога да и високо компетентни ученици себе перципирају као недовољно способне, што последично доводи до свесног избегавања комуникације.

С обзиром на наведено, перципирана комуникативна компетенција се у оквиру пирамидалног модела спремности за комуникацију (Мекинтајер и др. 1998) позиционира као непосредни претходник саме одлуке о ступању у интеракцију. Док опште самопоуздање представља стабилнију црту личности, *PCC* је ситуационо специфична процена која директно обликује ученикову намеру у датом тренутку. Висок ниво перципиране компетенције смањује когнитивни напор потребан за формирање поруке, чиме се омогућава већа усмереност на сам ток комуникације. На тај начин, *PCC* не утиче само на то да ли ће ученик иницирати комуникацију, већ и на истрајност којом ће одржавати комуникацију чак и када се суочи с језичким потешкоћама (Дорњеи, Рајан 2015).

Новији приступи наглашавају да перципирана комуникативна компетенција представља кључни когнитивни фактор који директно утиче на доношење одлуке о укључивању у комуникацију, често независно од објективног нивоа знања (Пенг 2024).

2.3. СПРЕМНОСТ ЗА КОМУНИКАЦИЈУ

Спремност за комуникацију (енгл. *Willingness to Communicate* – *WTC*) дефинише се као вероватноћа да ће ученик започети комуникацију на страном језику када му се за то укаже прилика (Мекинтајер и др. 1998). Као таква, спремност за комуникацију представља завршну фазу у којој се језички потенцијал трансформише у реалну употребу језика.

Мекинтајер и сарадници (1998) предложили су хеуристички модел у којем се *WTC* посматра као вишеслојни конструкт организован у облик пирамиде.

У доњим слојевима налазе се релативно стабилне индивидуалне карактеристике (попут црта личности и међугрупних ставова), док се у вишим слојевима налазе ситуациони фактори попут самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције. Ови фактори се у оквиру модела често обједињују у шири конструкт лингвистичког самопоуздања.

Ниво спремности на комуникацију резултат је динамичке интеракције ових фактора и конкретног ситуационог контекста. На њега могу утицати различити елементи, попут теме разговора, карактеристика саговорника или само окружење у којем се комуникација одвија. У том контексту, Клемент и сарадници (2003) истичу да учестали позитивни контакти са говорницима циљног језика доприносе стабилизацији језичког самопоуздања. Истовремено, чак и код ученика са високим нивом лингвистичке компетенције, ниска спремност за комуникацију може довести до избегавања интеракције, што потврђује значај афективних фактора у савременим комуникативним приступима (Мекинтајер 2007; Пенг 2016). Савремена истраживања указују на то да се спремност за комуникацију посматра као динамички и контекстуално условљен конструкт, који варира у зависности од ситуације и афективних стања ученика (Пенг 2024). Посебно се истиче улога емоција, при чему позитивна искуства у учењу могу повећати спремност за комуникацију, док анксиозност може деловати инхибиторно (Бенсалем 2022).

Узимајући у обзир наведену теоријску комплексност, може се закључити да одлука одраслог ученика да започне комуникацију на страном језику није само лингвистички чин, већ сложен психолошки процес обликован унутрашњим уверењима и перцепцијама. Разумевање предиктивне улоге самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције у конкретном контексту омогућава дубље разумевање психолошких фактора који обликују комуникативно понашање ученика, што чини основу методолошког оквира и анализе која следи.

3. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

3.1. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Примарни циљ овог истраживања је да се испита улога самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције (*PCC*) у објашњењу варијансе спремности за комуникацију (*WTC*) код одраслих ученика енглеског као страног језика.

3.2. ХИПОТЕЗЕ

На основу постављеног теоријског оквира о улози и значају афективних фактора у учењу страног језика, који обухвата и Мекинтајеров модел спремности за комуникацију и Бандурин концепт самоефикасности, формулисане су следеће хипотезе:

X1: Виши ниво самопоуздања позитивно је повезан са вишим нивоом перципиране комуникативне компетенције.

X2: Виши ниво перципиране комуникативне компетенције повезан је са већом спремношћу за комуникацију.

X3: Самопоуздање представља статистички значајан предиктор спремности за комуникацију код одраслих ученика.

3.3. УЗОРАК

Узорак истраживања чинило је 96 одраслих полазника енглеског као страног језика из три приватне школе у Србији. Ниво језичке компетенције испитаника кретао се од А2 до Б2 према Заједничком европском референтном оквиру за језике (енгл. *Common European Framework of Reference for Languages – CEFR*). Просечна старост учесника износила је 32,5 година ($SD = 5,2$; распон година 23–42), уз приметну полну диспропорцију: 62,5% жена и 37,5% мушкараца.

Истраживање је спроведено у дигиталном формату, путем *Google Forms* платформе, током маја 2025. године. Учествовање у истраживању било је добровољно и анонимно, у складу са етичким стандардима истраживања. Узорак је обухватио полазнике различитих образовних профила и занимања, од оних који језик користе у професионалне сврхе, до оних који га уче из личних интереса или рекреативно, што је омогућило свеобухватнији увид у улогу афективних фактора у процесу учења језика код одраслих.

3.4. ИНСТРУМЕНТ

За потребе истраживања коришћен је упитник који представља адаптирану верзију стандаризованог инструмента за мерење афективних варијабли у учењу језика (Мекинтајер и др. 1998; Мекроски, Баер 1985). Адаптација инструмента је извршена у складу са специфичностима контекста одраслих ученика енглеског као страног језика, са циљем прецизног испитивања релација између самопоуздања, перципиране комуникативне компетенције и спремности за комуникацију.

Квантитативни део упитника састојао се од 18 тврдњи, распоређених у три супске. Испитаници су степен слагања изражавали путем десетостепене Ликертове скале (1 – уопште се не слажем, 10 – потпуно се слажем). Примена десетостепене скале омогућава прецизније регистровање суптилних разлика у афективним стањима одраслих полазника.

Самопоуздање (енгл. *Self-Confidence* – SC) обухвата 6 ставки (нпр. *Верујем у своје вештине да ефикасно комуницирам на енглеском са групом ученицима*) и мери степен унутрашње сигурности ученика у сопствене језичке капацитете.

Спремност за комуникацију (WTC) укључује 6 ставки (нпр. *Сиреман/на сам да започнем разговор на енглеском када се укаже прилика*) и односи се на бихевиоралну намеру ученика да иницира интеракцију.

Перципирана комуникативна компетенција (PCC) обухвата 6 ставки (нпр. *Сматрам да могу да изразим своје ставове прецизно и јасно на енглеском*) и фокусира се на субјективну процену сопствене лингвистичке компетенције.

Комплетан списак тврдњи из упитника дат је у Прилогу 1.

Поузданост сваке од супске проверена је применом коефицијента унутрашње конзистентности (*Cronbach α*), након чега је спроведена статистичка анализа међусобних односа између варијабли, у складу са постављеним хипотезама истраживања.

4. РЕЗУЛТАТИ

У овом поглављу приказани су резултати квантитативне обраде података прикупљених на узорку од 96 испитаника. Анализа обухвата проверу метријских карактеристика инструмента (поузданост), дескриптивну статистику кључних варијабли, као и корелационе и регресионе анализе спроведене у сврху тестирања постављених хипотеза.

4.1. ДЕСКРИПТИВНА СТАТИСТИКА И ПОУЗДАНОСТ МЕРНИХ СКАЛА

Први корак у обради података односио се на проверу унутрашње конзистентности супскала применом *Cronbach alpha* коефицијента (α). Све три испитиване димензије показале су високу поузданост, са коефицијентима изнад прага од 0.80. Дескриптивни статистички параметри (аритметичка средина, стандардна девијација и распон) приказани су у Табели 1.

Табела 1. Дескриптивни параметри и поузданост мерних скала (N=96)

Варијабла	M	SD	Min	Max	α
Самопоуздање (SC)	7.41	1.35	3.2	9.9	0.87
Перципирана компетенција (PCC)	7.47	1.30	3.5	9.7	0.88
Спремност за комуникацију (WTC)	7.18	1.42	2.9	9.8	0.85

4.2. КОРЕЛАЦИОНА АНАЛИЗА

У циљу испитивања повезаности између самопоуздања, перципиране комуникативне компетенције и спремности за комуникацију, примењен је Пирсонов коефицијент корелације (r). Резултати су сажети у Табели 2.

Табела 2. Матрица корелација између SC, PCC и WTC варијабли

Варијабла	1. SC	2. PCC	3. WTC
Самопоуздање (SC)	1		
Перципирана компетенција (PCC)	.69**	1	
Спремност за комуникацију (WTC)	.63**	.66**	1

Напомена: ** $p < .01$ (двосмерно)

Добијени коефицијенти указују на постојање статистички значајних, позитивних корелација високог интензитета између свих парова варијабли укључених у анализу.

4.3. РЕГРЕСИОНА АНАЛИЗА

Како би се утврдило у којој мери самопоуздање може послужити као предиктор спремности за комуникацију код одраслих ученика енглеског језика, спроведена је једноставна линеарна регресиона анализа.

Табела 3. Резултати регресионе анализе за зависну варијаблу WTC

Предиктор	B	SE	β
Самопоуздање (SC)	0.52	0.07	.61

$R^2 = 0.37$; $F(1, 94) = 55.28$, $p < .001$

Регресиони модел је статистички значајан и објашњава 37% варијансе зависне варијабле (*WTC*). Вредност стандардизованог бета коефицијента ($\beta = .61$) указује на снажан допринос самопоуздања у предвиђању спремности полазника за комуникацију на енглеском језику.

5. ДИСКУСИЈА

Циљ овог истраживања био је да испита улогу самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције (*PCC*) као предиктора спремности одраслих ученика за комуникацију (*WTC*) на енглеском језику. Добијени резултати указују на значајну емпиријску подршку постављеним хипотезама и потврђују теоријске поставке Мекинтајера и сарадника о хијерархијској структури афективних фактора (Мекинтајер и др. 1998).

5.1. ПОВЕЗАНОСТ ВАРИЈАБЛИ И ПРОВЕРА ХИПОТЕЗА

Прва хипотеза (*X1*), која је предвиђала позитивну повезаност између самопоуздања и перципиране комуникативне компетенције, у потпуности је потврђена високим коефицијентом корелације ($r = .69$). Овај резултат сугерише да код одраслих ученика страног језика у Србији субјективни осећај сигурности у великој мери диктира процену сопственог знања. То је у складу са Бандуриним концептом самоефикасности – ученици који верују у своје способности склони су да сопствене лингвистичке вештине и знања сматрају довољним за комуникацију (Бандура 1997).

Друга хипотеза (*X2*) такође је потврђена значајном корелацијом између *PCC* и *WTC* ($r = .66$). Чињеница да је *PCC* забележила највишу просечну вредност ($M = 7.47$) указује на то да су учесници свесни свог знања, али и да та свест директно утиче на њихову спремност да комуницирају. Висока корелација потврђује да је *PCC* „когнитивни окидач” за спремност за комуникацију; пре него што одлучи да проговори, ученик интуитивно процењује „могу ли ја то?”, а одлука да се укључи у интеракцију зависи управо од те унутрашње процене. Овај резултат је у складу са новијим истраживањима која истичу значај перципиране комуникативне компетенције у доношењу одлуке о укључивању у комуникацију (Пенг 2019).

Централни резултат овог истраживања односи се на потврду треће хипотезе (*X3*). Регресиона анализа је показала да самопоуздање представља снажан и статистички значајан предиктор спремности за комуникацију, објашњавајући 37% варијансе овог конструкта. Овако висок проценат указује да самопоуздање није само пратећи елемент учења или споредни фактор, већ кључна детерминанта говорног понашања. Добијени резултати у складу

су са претходним истраживањима која указују на то да самопоуздање представља један од кључних предиктора спремности за комуникацију, будући да утиче на спремност ученика да преузму комуникативни ризик (Мекинтајер и др. 1998; Пенг 2024).

Резултат од 37% је посебно значајан у контексту одраслих ученика. За разлику од деце или адолесцената, одрасли ученици често имају виши ниво „страха од губљења образа” (енгл. *fear of losing face*). Стога, висока предиктивна моћ самопоуздања сугерише да унутрашња сигурност служи као заштитни механизам који омогућава ученику да превазиђе анксиозност и одлучи се за активно учешће у разговору, упркос потенцијалном ризику од грешака. Добијени резултати могу се додатно тумачити у светлу савремених истраживања која истичу значај афективних фактора, при чему анксиозност може инхибирати комуникацију, док позитивне емоције, попут уживања у учењу, подстичу већу спремност за комуникацију (Бенсалем 2022).

Иако резултати указују на снажну повезаност између испитиваних варијабли, потребно је узети у обзир да су подаци засновани на самоизвештајима испитаника, што може утицати на субјективност процена. Такође, релативно хомоген узорак може ограничити могућност генерализације резултата на ширу популацију.

6. ЗАКЉУЧАК

Сprovedено истраживање потврђује да су самопоуздање и перципирана комуникативна компетенција кључни фактори који обликују спремност одраслих ученика за комуникацију на енглеском језику. Добијени резултати показују да унутрашња сигурност не прати само језичко знање, већ директно утиче на одлуку ученика да активно учествује у комуникацији, чиме се потврђује важност афективних фактора у процесу усвајања страног језика. Висока предиктивна моћ самопоуздања наглашава да ученици који верују у своје способности лакше превазилазе анксиозност и страх од грешке, што омогућава ефикасну примену стечених лингвистичких вештина.

Главни допринос овог рада лежи у емпиријској валидацији Мекинтајеровог модела у локалном контексту приватних школа страних језика у Србији, чиме се пружа конкретан увид у специфичности одраслих ученика. Резултати сугеришу да је за ову популацију неопходно развијање позитивне самоперцепције и осећаја компетенције, јер поседовање знања само по себи не гарантује његову примену у реалној комуникацији.

У практичном смислу, резултати указују на то да наставници треба да примењују стратегије које јачају самопоуздање полазника и смањују страх од грешке, подстичући их да своје лингвистичке способности преточе у активну комуникацију. Ограничења истраживања, попут величине узорка и

фокусираности на приватни образовни сектор, отварају простор за будућа истраживања која би укључила шири институционални контекст и додатне факторе, попут мотивације и анксиозности, како би се добио потпунији увид у мрежу афективних и когнитивних фактора који обликују спремност за комуникацију.

Коначно, ово истраживање указује на то да успех у овладавању страним језиком код одраслих није искључиво когнитивно постигнуће. Реч је о дубоко персонализованом процесу изградње новог језичког идентитета. Оснаживање ученика да верују у сопствени глас на страном језику представља важан предуслов за њихову функционалну интеграцију у савремено комуникативно окружење. На тај начин учење језика превазилази оквир учионице и прераста у аутентично животно искуство.

ЛИТЕРАТУРА

- Бандура, А. (1997). Bandura, A., *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.
- Бенсалем, Е. (2022). Bensalem, E., The impact of enjoyment and anxiety on English-language learners' willingness to communicate. *Vivat Academia. Journal of Communication*, 155, 91–111.
- Бонг, М. (2002). Bong, M., Role of self-efficacy and task-value in predicting college students' course performance and future enrollment intentions. *Contemporary Educational Psychology*, 27(4), 553–570.
- Браун, П., Левинсон, С. Ц. (1987). Brown, P., Levinson, S. C., *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Гофман, Е. (1967). Goffman, E., *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. New York: Anchor Books.
- Грегерсен, Т., Мекинтајер, П. Д. (2014). Gregersen, T., MacIntyre, P. D., *Capitalizing on language learners' individuality: From premise to practice*. Multilingual Matters.
- Девеле, Ц.-М. (2020). Dewaele, J-M., Psychological dimensions and foreign language anxiety. In: *The Routledge handbook of second language acquisition and individual differences*, Routledge, 433–450.
- Дерњеи, З. (2005). Dörnyei, Z., *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum.
- Дерњеи, З., Рајан, С. (2015). Dörnyei, Z., Ryan, S., *The psychology of the language learner revisited*. Routledge.
- Клемент, Р., Бејкер, С. Ц., Мекинтајер, П. Д. (2003). Clément, R., Baker, S. C., MacIntyre, P. D., Willingness to communicate in a second language: The effects of context, norms, and vitality. *Journal of Language and Social Psychology*, 22(2), 190–209.
- Крашен, С. Д. (1982). Krashen, S. D., *Principles and practice in second language acquisition*. Pergamon.
- Мекинтајер, П. Д. (2007). MacIntyre, P. D., Willingness to communicate in the second language: Understanding the decision to speak as a volitional process. *The Modern Language Journal*, 91(4), 564–576.

Мекинтајер, П. Д., Чарос, Ч. (1996). MacIntyre, P. D., Charos, C., Personality, attitudes, and affect as predictors of second language communication. *Journal of Language and Social Psychology*, 15(1), 3–26.

Мекинтајер, П. Д., Дусет, Џ. (2010). MacIntyre, P. D., Doucette, J., Willingness to communicate and action control. *System*, 38(2), 161–171.

Мекинтајер, П. Д., Клеман, Р., Дорњеи, З., Ноелс, К. А. (1998). MacIntyre, P. D., Clément, R., Dörnyei, Z., Noels, K. A., Conceptualizing willingness to communicate in a L2: A situational model of L2 confidence and affiliation. *The Modern Language Journal*, 82(4), 545–562.

Мекроски, Џ. С., Баер, Џ. Е. (1985). McCroskey, J. C., Baer, J. E., Willingness to communicate: The construct and its measurement. Paper presented at the annual convention of the Speech Communication Association, Denver, CO.

Мерсер, С. (2011). Mercer, S., *Towards an understanding of language learner self-concept*. Springer.

Мерсер, С., Дерњеи, З. (2020). Mercer, S., Dörnyei, Z., *Engaging language learners in contemporary classrooms*. Cambridge University Press.

Пахарес, Ф., Милер, М. Д. (1994). Pajares, F., Miller, M. D., Role of self-efficacy and self-concept beliefs in mathematical problem solving. *Journal of Educational Psychology*, 86(2), 193–203.

Пенг, Џ.-Е. (2016). Peng, J.-E., *Willingness to communicate in the Chinese EFL university classroom: An ecological perspective*. Multilingual Matters.

Пенг, Џ.-Е. (2024). Peng, J.-E., *Willingness to Communicate in a Second Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Хорвиц, Е. К., Хорвиц, М. Б., Коуп, Џ. (1986). Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., Cope, J., Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125–132.

ПРИЛОГ 1.

УПИТНИК КОРИШЋЕН У ИСТРАЖИВАЊУ

Испитаници су степен слагања са наведеним тврдњама изражавали на десетостепеној Ликертовој скали (1 – уопште се не слажем, 10 – потпуно се слажем).

САМОПОУЗДАЊЕ (SELF-CONFIDENCE – SC)

1. Верујем у своје вештине да ефикасно комуницирам на енглеском са другим ученицима.
2. Осећам се самоуверено док користим енглески језик у активностима на часу.
3. Осећам се сигурно приликом изражавања свог мишљења на енглеском језику.
4. Уверен/на сам да могу успешно да учествујем у дискусијама на енглеском.
5. Осећам се самоуверено када говорим енглески пред другим људима.
6. Имам довољно самопоуздања да се укључим у разговор на енглеском.

СПРЕМНОСТ ЗА КОМУНИКАЦИЈУ (WILLINGNESS TO COMMUNICATE – WTC)

7. Спреман/на сам да започнем разговор на енглеском када се укаже прилика.
8. Активно се трудим да учествујем у разговорима на енглеском језику.
9. Спреман/на сам да постављам и одговарам на питања на енглеском.
10. Добровољно се укључујем у активности које подразумевају говор на енглеском.
11. Радо учествујем у групним дискусијама на енглеском језику.
12. Не избегавам ситуације у којима је потребно да говорим енглески.

ПЕРЦИПИРАНА КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНЦИЈА (PERCEIVED COMMUNICATIVE COMPETENCE – PCC)

13. Сматрам да могу да изразим своје ставове прецизно и јасно на енглеском.
14. Сматрам да могу јасно да комуницирам на енглеском језику.
15. Могу да разумем саговорника и адекватно одговорим у разговору на енглеском језику.
16. У стању сам да одржим разговор на енглеском без већих потешкоћа.
17. Сматрам да су моје говорне вештине на енглеском задовољавајуће.
18. Могу да се изразим довољно добро да ме други разумеју без већих потешкоћа.

Radmila R. Suzić

Singidunum University

Faculty of Business in Belgrade

Department of Anglistics

SELF-CONFIDENCE AND PERCEIVED COMMUNICATIVE COMPETENCE AS PREDICTORS OF WILLINGNESS TO COMMUNICATE AMONG ADULT LEARNERS OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary: This study examines the role of self-confidence and perceived communicative competence (PCC) as key affective predictors of willingness to communicate (WTC) in English among adult learners of English as a foreign language (EFL). The research was conducted on a sample of 96 adult learners from private language schools in Serbia, using a specially designed questionnaire to measure the three variables. Statistical analyses, including descriptive statistics, correlation analysis, and linear regression, were employed to explore their relationships.

The results revealed strong and statistically significant positive correlations among all variables. Self-confidence was highly correlated with perceived communicative competence ($r = .69$), while both variables were also strongly associated with willingness to communicate ($r = .63$ and $r = .66$). Furthermore, regression analysis showed that self-confidence is a significant predictor of WTC, explaining 37% of its variance ($\beta = .61$, $p < .001$). These findings indicate that learners who perceive themselves as confident and competent are more likely to initiate communication and engage actively in language use.

The findings align with established theoretical frameworks, particularly MacIntyre's model of willingness to communicate and Bandura's concept of self-efficacy, emphasizing the importance of affective factors in second language acquisition.

In the context of adult learners, who often experience heightened anxiety and fear of negative evaluation, self-confidence emerges as a crucial protective factor that reduces psychological barriers and encourages communicative risk-taking. Perceived communicative competence also plays an important mediating role, as learners' subjective evaluation of their abilities directly influences their readiness to participate in interaction. The study suggests that language teaching should go beyond the development of linguistic skills and actively foster learners' confidence and positive self-perceptions. Creating a supportive classroom environment, minimizing fear of error, and encouraging active participation are essential for promoting effective communication. Ultimately, the study confirms that successful language learning is not only a cognitive but also an affective process, in which strengthening learners' belief in their own abilities is key to transforming knowledge into real-life communication.

Keywords: self-confidence, willingness to communicate, adult learners, perceived communicative competence, English.